

12 november 2007

De Kinderconsul spreekt en het is niet om te lachen.

Over avonturen in exotische slippers!

Ik zal u iets vertellen, het is echt gebeurd en het gaat over mij en over lang geleden. Maar helaas en ach, er is één probleempje: ik weet meestal wel waar ik begin te vertellen maar nooit waar ik eindig.

Enfin het begint dus op 1 september van een lang vervlogen jaar, toen ik in het eerste studiejaartje kwam. In september dansten de lettertjes nog rond in mijn kaasdoosje van La Vache 'KIRI' maar tegen kerstmis knutselde ik met die 26 lettertjes al flink wat woorden in mekaar.

En toen de zomer eraankwam, van dat eerst studiejaar, de eerste GROTE vakantie dus, toen riep ik thuis dat ik helemaal klaar was voor het Vakantieboek. Want ik kon toch al nieuwjaarsbrieven lezen en kruiswoordraadsels oplossen. Ik zou, echt waar, de hele zomer stil zijn, en gehoorzaam. Twee maanden lang onderduiken in een stille woordenwereld. En moeder wilde toch zeker niet dat ik opnieuw dom werd, zoals Cacao, de pop van Tiny uit haar eerste avontuur: Tiny gaat op reis.

Maar bon, , na lang zeuren kreeg ik uiteindelijk mijn vrolijke vakantieboek, met opdrachten in tegen het domworden, en ik las erin tot het boek grijs zag van uitputting.

Ik had de echte sleutels in handen om een geheime taal te ontcijferen.

Wat een avontuur. En het hield niet op.

Ik las kalendermopjes, de geheimen van mijn zussen, de geboortes in het parochieblad, de liefdesbriefjes van vader voor moeder, de wereld ging open.

Een woordenwereld vol geuren en kleuren, warmte en koude, regen, mist, nacht, angst, verdriet...

Ik kreeg alles gezegd met die 26 letters. Ik kon zelfs woorden ruiken: vis bijvoorbeeld, of zweet, wat vies was rook het beste. Behalve bij Tiny waar de varkens naar snoep roken, want zo zagen ze er ook uit.

Naderhand ontdekte ik ook dat taal grillig is. Want als je over een rode trui spreekt, over welk rood heb je het dan?

Oranjerood, karmijnrood, kersenrood,...En hoe groot is een grote vis?

Zo groot als een bokaal of de grootte van een kinderbadje?

Beelden zijn een interpretatie.

Taal is bij benadering, glibberig, je moet goed formuleren wil je niet teveel aan de verbeelding overlaten. Woorden zetten de verbeelding in gang. Taal zet ons hoofd op het spoor van het avontuur, denk maar aan al die spannende chat-avonturen. Liefde langs de glasvezellijn.

Plots wordt een avontuur een avontuurtje.

Drie lettertjes, maar een wereld van verschil.

Want in avonturen dolen leeuwen rond en monsters, daar moet je dapper zijn.

Maar vraagt een avontuurtje ook zoveel moed? En wat trippelt er in een avontuurtje eigenlijk rond? Iets op hoge hakken?

Volwassenen zien alles groot en gewichtig behalve wanneer hun geweten gesust moet worden. Dan gebruiken ze verkleinwoorden om hun schuld klein te houden: het leugentje, het slippertje, het avontuurtje, van die kleine niemendalletjes overgoten met

sausje (alweer dat verkleinwoord) van lafheid. Volwassenen verkiezen avontuurtjes boven avonturen, want die kunnen ze makkelijker tussen hun dossiers schuiven, onder de muismat vegen, onopgemerkt wegklikken.

Exotsiche slippers zijn cool aan de voeten, maar hun exotische slippertjes lijken eerder op een B-film.

En toch zijn dit de weinige spelletjes die volwassenen nog met overtuiging spelen.

Kinderen spelen voortdurend, ook met taal: ze zoeken de wc die verstopt zit, ze hebben medelijden met beledigde broodjes en triestige bloemen, ze lusten geen erwtensoep met rimpels en zeggen dag oma karton, tegen die ouwe doos waarover vader zich druk maakt.

Kindertaal is heel rechtlijnig en tegelijk zo avontuurlijk, vaak ongewild poëtisch omdat ze naar de essentie zoekt.

Volwassen taal zit vol dubbelzinnigheden.

En waar wil ik naartoe met mijn avontuur?

Naar de jeugdboekenweek van het afgelopen jaar, het thema was avontuur,

(en ik heb, gewoon voor het plezier, zelfs een lied geschreven.

Het gaat zo:

't Is boekenweek
't is boekenweek
we gaan op avontuur
van 's ochtends vroeg
tot na de noen
een schrijver is niet duur

we houden zo van kinderen
en van de schrijverij
wie zal het ons verhinderen
vol passie zitten wij

't is boekenweek
't is boekenweek
auteurs gaan weer op pad
wie vorig jaar een saaie had
krijgt nu misschien wel wat

de kindjes zitten netjes klaar
met lijstjes en een boek
en als ze weer gaan vragen
wat staat die vreemde daar
te roepen in de hoek
wat staat ie daar te doen
zeurt dan niet beste schrijver
het is wat schrijvers doen voor poen

't is boekenweek
't is boekenweek
o jezus wat een feest

je doet opvoedend werk
en hoopt dat iemand leest
je gaat op pad
je duwt de kar
om boeken uit de dragen
want lezen is een troost
in boze bange dagen

't is boekenweek
't is boekenweek
een heerlijk avontuur
al moet je banken sleuren
niet zeuren
beste schrijver
jij zet ons hart in vlam en vuur
...

't is boekenweek
't is boekenweek
en die week duurt zelfs bijna een hele maand.))

Schrijvers en tekenaars gaan op avontuur om Vlaamse kindertjes te verblijden met verhalen. Om literatuur te prediken. Om goesting te kweken. Want een klein zaadje kan een bos worden. Jong geleerd, leer je voor het leven zegt Stichting Lezen dus kruipen die schrijvers uit hun hol en worden even missionaris. Ze sporen naar de kleinste gehuchten, de moeilijkste concentratiescholen, de achtergestelde wijken en deftige buurten. Ze beleven spannende avonturen op autowegen, in onnoemelijk kleine stationnetjes, in taxi's en metro's. Maar het echte avontuur begint pas als ze eindelijk in het ontwikkelingsgebied zijn aangekomen. Kinderen die niet weten wat je komt doen, lokalen die nog ingericht moeten worden, werksters die plots de zaal komen boenen, een stoet stille kinderen die eerst door jouw lokaal moet om tenslotte boven je hoofd te gaan springen in de turnzaal. De meester die nog snel een toets geeft, die hij dan zuchtend verbetert, waardoor zestig biljetjes angstig op hun stoel ronddraaien terwijl jij dacht dat je zo spannend kon vertellen. Of de juf die zo hihhi-gezellig met een collega weekendavonturen zit uit te wisselen. Wat avontuurlijk toch die boekenweken, die kleine klasbezoekjes. Maar dat is voorbij - dankzij Villa Kakelbont en Stichting Lezen, onderwijskrachten en bibliothecarissen, dankzij jullie enthousiasme is er organisatie, structuur en professionaliteit gekomen in de leesbevordering.

U hoort mij niet klagen.
Wij, schrijvers en tekenaars, wij zijn de laatste jaren een beetje God geworden.
Of de grote tovenaars.
Als we op bezoek gaan in een klasje kijken 40 leeshongerige oogjes ons hoopvol aan als waren we Mary Poppins die uit haar mond een kapstok tovert, liefst één met een sprekende papegaai op.

Als je het goed aanpakt hangen de kinderen aan je lippen alsof je de Rattenvanger van Hamelen zelf bent. Ze houden zo van vurig vertelde verhalen. Wie weet gaan ze er zelfs van lezen. En dat willen wij toch zo graag want alles wat je nu zaait, zal ooit vrucht dragen. bovendien leer je van wie je bewondert, zegt Stichting Lezen.

Maar we moeten waakzaam zijn, een boek mag niet te makkelijk maar ook weer niet te moeilijk zijn, niet te dom, niet te slim, er moet spanning in en humor voor die jonge hondjes. Vraagt u zich wel eens af wat een goed boek voor volwassenen moet zijn. Een kinderboek wordt onder een loupe ontleed want wij, de volwassenen, weten wat goed is voor het kind. Wij willen niet falen in onze missie.

Maar zelf laten die volwassenen zich ongegeneerd verleiden door de grootste trash. Zij dromen ongehinderd weg bij een blauwe lucht en een zandstrand, bij de babe in het telefoonspel, bij die idiote super-rambo op de dansvloer. Ze zijn wekenlang in de ban van die spannende televisie-avond-uren in het Big Brotherhuis of op Het eiland Robinson.

Weet u wat uw buurman leest en of hij wel leest, uw kind daarentegen zult u nauwlettend in de gaten houden want u wilt uw futur toch niet ruïneren.

En voor de redding van die buurman is het nu toch te laat.

Hoe durven we van kinderen eisen wat we zelf niet doen.

Volwassenen zijn zo dubbelzinnig en vooral: ze zijn vergeten hoe het was om zelf kind te zijn, hoe ze speelden en hun fantasie gebruikten om het gemopper thuis en op school dragelijker te maken.

En plots - wanneer precies is niet zo duidelijk - durven ze niet meer te spelen, ze zijn zo bang hun broek te scheuren.

Behalve voor een spannende avontuurtje, in exotische slippers.

Zo'n klein avontuurtje waar weinig dapperheid voor nodig is.

Ja, zo eentje, een niemendalletje naar het schijnt. Zo een Tinyavontuurtje.

U kent ze wel.

Nee? Dan kent u misschien de avonturen van Michiel, het boekenkindje van Astrid Lindgren.

Een moedige bengel, mijn held, mijn voorbeeld.

Ik heb hem lang geleden leren kennen.

Michiel van de Hazelhoeve, Emil van de tv, zoals op het omslag stond.

Televisie en literatuur zijn niet noodzakelijk elkaars vijanden.

Emil was het soort jongetje dat ik als meisje wilde zijn: opstandig wegens niet anders kunnen, lief en schurkerig, regelmatig in ballingschap in zijn isolatieschuurtje, waar hij poppetjes sneed. In mijn afkoelkelder lagen alleen verrimpelde aardappelen te gisten.

Ik voelde me zoals Emil vooral heel erg ongebrepen.

Gecomplexeerd nog voor het allemaal goed begonnen was want ik was klein en wist niets. Ik begreep die volwassen codes niet terwijl ik op een heel vanzelfsprekende manier aanvoelde hoe de wereld in elkaar zat, ik beschikte over een soort natuurlijke kennis der dingen, alleen vond ik er de juiste woorden nog niet voor.

Volwassenen waren toen, en zijn nog steeds de norm en alles moet zich verhouden tot die norm.

Zwart is somber, een wolf is bangelijk, en kinderen zijn half.

Maar die volwassenen waren dus ooit zelf kinderen, waren zij dan ook slechts halve mensen? Slechts 5 of 10% of 45% van wat het ooit moest worden?

En wanneer werden zij 100%?

Wanneer is men volledig, als men stopt met groeien?

En is een kind dus verwaarloosbaar omdat het zogezegd niet volgroeid is?

Met andere woorden verdient het geen respect wegens een halve meter kleiner?
Het enige verschil is dat het minder ervaring heeft, minder lang geleefd heeft
maar is dat een reden om het een onvoldoende te geven
Wij onderschatten kinderen, omdat wij onze normen als de enige juiste ervaren
en kinderen als normeloze primitieven die moeten opgevoed, volgens onze
overzichtelijke en uniforme codes.
Wij leggen hen onze angsten en normen op, wij voelen ons onveilig als de prinses niet
mooi en jong en lief blijkt te zijn.
We zijn zo bang te mislukken in onze missie. Maar we beseffen niet dat wij hen soms
zo verprutsen omdat wij vanuit onze eigen faalangsten gedreven worden.
Dus bouwen we veiligheden in en zoeken bevestiging voor onze eigen visies,
wij hopen controle te houden over onze toekomst, onze kroost, en zo onszelf van alle
schuld te ontslaan. Dan hebben wij tenminste geen steken laten vallen.

Maar kinderen kunnen veel meer hebben dan wij vermoeden.
Ze zijn dol op spannend, net als volwassenen. Angst voor hen een spel is van grenzen
aftasten, van aantrekking en afstoting.

Kinderen zien alles voor het eerst en kijken vanuit een grote verbazing.
Onze verbazing heeft vooral te maken met het feit dat iets afwijkt van de norm.

Kinderen stellen vragen om hun hoofd te verruimen en volwassenen geven
antwoorden die begrenzen en een vals gevoel van veiligheid en overzicht geven.
En met onze vooroordelen houden we kinderen ver van wat zij met het grootste
gemak accepteren.

Volwassenen zouden zoveel van die vragende, spelende, dromende kinderen kunnen
leren

Alles zit in het kind, het moet nog even tijd en ruimte krijgen om te groeien.
Kinderen zijn geen lege doos die gevuld moet worden, zij zijn onze toekomst maar
wij denken dat we die toekomst zo moeten kneden naar onze verwachtingen om
achteraf niet het verwijt te krijgen dat we het fout hebben gedaan.

Daarom zijn we zo bezorgd om onze kinderen.

Maar kinderen moeten niet perfect zijn op de manier die WIJ willen: succesvol,
mooi, getalenteerd..., en wij hebben geen recht hen dat te verwijten, te laten zien dat
WIJ gekwetst zijn in onze trots, we moeten niets eisen, niet hopen op een genie, een
artiest of een held, zelfs geen sportheld, en toch moeten we op alles voorbereid zijn en
stimuleren, geduldig afwachten op het hoogste of nederigste lot. Het geheim van de
opvoeding ligt erin onze kinderen te helpen hun hartstocht te vinden, hun roeping, het
juiste tijdstip te vinden voor alles. En dat heeft niets met geld of cultuur te maken.

Mij werd gevraagd om als eerste Kinderconsul daarover te waken, en daarom ben ik
hier om even mijn missie uit te dragen. Al pleit ik nu voor eigen kerk, want jullie zijn
al bekeerd.

Enfin dit zijn enkele simpele gedachten die de consul mee helpt uit te dragen.

1. Wat je vroeg leert, leer je voor het leven

Alle onderzoek heeft uitgewezen dat de meeste volwassen cultuurconsumenten al heel vroeg in aanraking zijn gekomen met cultuur: thuis, in gezinsverband. Een vroege omgang met woorden, verhalen en boeken is heel bepalend.

2. Kinderen en volwassenen leven in dezelfde wereld

onze wereld is hun wereld, dus, als kinderen nooit een volwassene zien die met veel plezier leest, dan raken ze ervan overtuigd dat lezen alleen iets voor kinderen is. Iets dat je kan laten als je eenmaal volwassen bent.

Wees als volwassene niet te gauw bang dat de onderwerpen die ons bezighouden niets voor kinderen zijn. Natuurlijk willen we kinderen niet belasten met problemen waar ze zelf niets aan kunnen doen. Maar praten over moeilijke onderwerpen haalt kinderen vaak uit een machteloze eenzaamheid. Een boek kan daarbij helpen..

3. De kunst van het verleiden

Verleiden doe je met het beste dat je in huis hebt. Of het nu om een liefdesrelatie gaat of over boekenliefde. Verleiden tot lezen doe je met de pakkendste verhalen, je haalt de mooiste boeken tevoorschijn en je leest er (stukken) uit voor,

4. Het gemiddelde kind bestaat niet

De ene mens is de andere niet, de ene achtjarige is de andere niet, de ene lezer is de andere niet. Gelukkig maar.

Een leeftijdsaanduiding op een boek zegt niet alles. Het ene kind kijkt gefascineerd in een atlas. Een ander houdt van gedichten. Een oud Amerikaans bibliotheekdevies zegt: Het juiste boek voor het juiste kind op het juiste ogenblik. Dat betekent niet dat élk boek een schot in de roos is bij élk kind. Het is zaak ervoor te zorgen dat kinderen goede leeservaringen beleven. Niet elk kind vindt vanzelf de weg in het grote boekenaanbod. U kan een gids zijn. Dat vereist wel dat u het boekenaanbod goed kent. Aarzel vooral ook niet een kind, na een geslaagde leeservaring, eens een boek aan te bieden dat net dat schepje méér biedt. Mensen of kinderen almaar méér geven van hetzelfde houdt ze arm en dom.

Voilà daar moet hard aan gewerkt. Steeds opnieuw en het houdt nooit op.